

ВРХОВНИ СУД
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
118-0-Рев-09-000 103
Бања Лука, 02.09.2009. године

Врховни суд Републике Српске, у вијећу састављеном од судија Петра Бајића, као предсједника вијећа, Јанка Нинића и Драгослава Лукића, као чланова вијећа, у правној ствари тужиоца О. Т. из К. Д., заступа га пуномоћник М. Б., адвокат из П., против туженог С. Ч. из К. Д., заступа га пуномоћник Ж. Г., адвокат из П., ради утврђења ништавости уговора о доживотном издржавању, одлучујући по ревизији тужиоца против пресуде Окружног суда у Бања Луци број 011-0-Гж-08-001 446 од 14.10.2008. године, на сједници одржаној 02.09.2009. године, донио је

ПРЕСУДУ

Ревизије се дјелимично усваја, побијана пресуда се укида у дијелу којим је одбијена жалба тужиоца против дијела првостепене пресуде Основног суда у Приједору бр. 077-0-П-08-000 151 од 29.05.2008. године, а којим је одбијен тужбени захтјев тужиоца да се утврди ништавост уговора о доживотном издржавању закљученог дана 22.09.1993. године у К. Д. између сада пок. М. Т. и туженог С. Ч. и да тужени трпи да се у з.к. ул. бр. 5185 к.о. К. Д. изврши брисање стања уписаног на основу тога уговора тако да се успостави стање какво је било прије тога уписа, као и у дијелу који се односи на трошкове поступка, па се предмет враћа Окружном суду у Бања Луци на поновно суђење.

У преосталом дијелу ревизија се одбија као неоснована.

Образложење

Пресудом Основног суда у Приједору бр. 077-0-П-08-000 151 од 29.05.2008. године одбијени су као неосновани тужбени захтјеви тужиоца: 1. да се утврди да оставинској маси пок. М. Т. из К. Д. припадају непокретности уписано у з.к. ул. бр. 5185 к.о. К. Д.; 2. да се утврди да је ништав уговор о доживотном издржавању закључен дана 22.09.1993. године у К. Д. између сада пок. М. Т. и туженог С. Ч.; 3. да тужени трпи да се у з.к. ул. бр. 5185 к. о. К. Д. изврши брисање права својине са његовог имена и да се то право упише на име тужиоца и 4. да му тужени преда у посјед те непокретности у року од 15 дана. Обавезан је да туженом накнади трошкове поступка у износу од 4.800,00 КМ у року од 30 дана, под пријетњом извршења.

Другостепеном пресудом Окружног суда у Бања Луци број 011-0-Гж-08-001 446 од 14.10.2008. године одбијена је жалба тужиоца против те првостепене пресуде као неоснована.

Благовременом и дозвољеном ревизијом тужилац оспорава законитост те пресуде у цјелини због погрешне примјене материјалног права, истичући: да је тај ревизиони разлог посљедица погрешно утврђеног чињеничног стања; да нижестепени судови, и код чињенице да је спорни уговор закључен у ратним приликама и „уз злоупотребу старости и болести” сада пок. М., налази да он није противан јавном моралу и добрим обичајима; да је издржавање сада пок. М. од стране туженог По том уговору трајало мање од два мјесеца, па да је очигледно да су те околности искоришћене за прибављање несразмјерне имовинске користи, јер да се ради о непокретностима велике вриједности; да је спорни уговор ништав и с обзиром на чињеницу да је закључен у току важења истоврсног уговора закљученог 01.06.1988. године између сада пок. М. Т. као примаоца издржавања и А. Б. као даваоца издржавања, гдје се као накнада за издржавање А. Б. даје $\frac{1}{2}$ предметних непокретности; да је туженом то било познато и у вријеме закључења спорног уговора, како то произилази из његовој признања на главној расправи од 15.5.2008. године; да другостепени суд тој чињеници не придаје никакав значај; да је предметни уговор правно неодржив и из разлога што не садржи земљишно књижне податке о предметним непокретностима, па да је као такав „противан Закону о земљишним књигама”; да се с тим у вези другостепени суд погрешно позива на одредбе члана 50. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ”, број 29/78, 39/85 57/89 и „Службени гласник Републике Српске”, број 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04 - у даљем тексту: ЗОО) погрешно налазећи да је предмет уговора и у том дијелу одредив, умјесто да примјеном члана 47. тога закона утврди супротно и уговор огласи ништавим; да погрешна примјена материјалног права произлази и из одлуке ЦРПЦ бр. 632-505-2/1-90-1147 од 24.04.2003. године, којом је одбијен захтјев туженог за поновно разматрање одлуке истог органа бр. 632-505-2/1 од 06.02.2001. године, уз упуту да своја права на предметним непокретностима остварује пред надлежним судом.

Тужени није дао одговор на ревизију.

Размотривши ревизију и побијану пресуду по одредбама члана 241. Закона о парничном поступку („Службени гласник Републике Српске”, број 58/03 и 63/07, у даљем тексту: ЗПП), као и цјелокупне списе предметне правне ствари, овај суд је одлучио као у изреци ове пресуде из слиједећих разлога:

Из образложења напријед наведене првостепене пресуде произлази да првостепени суд на основу исказа свједока др М. П. утврђује да је сада пок. М. Т. боловала од бронхијалне астме и хроничне миокардиопатије, да је та болест непредвидива и да се по томе не може предвидјети скоро смрт таквог болесника. Из тога закључује да у вријеме закључења предметног уговора скору смрт сада пок. М. није могао предвидјети ни тужени, „па самим тим ни искористити тежак положај њеног здравственог стања”. Увидом у тај уговор и исказом свједока С. Б. (судије који је уговор овјерио) утврђује да је он правно ваљан и по форми и по садржају, па коначно закључује да тужилац није доказао постојање разлога за

његову ништавост (у пресуди погрешно наведено - „разлози за поништење”) - у смислу одредаба члана 103. ЗОО.

Те разлоге прихвата као правилно и другостепени суд, с тим што у образложењу побијане пресуде додаје: да сама чињеница да је одређени уговор закључен у ратним условима, није довољна за закључак да је он ништав, јер да је „ потребно за сваки случај утврдити како су ови услови директно дјеловали на уговараче у конкретной ситуацији”; да је тачно да је сада пок. М. располагала са ½ предметних непокретности закључењем уговора о доживотном издржавању са А. Б. као даваоцем издржавања, али да је тај уговор раскинут пресудом Основног суда у Козарској Дубици бр. П-79/93 од 21.10.1993. године због његовог неизвршавања, да је та пресуда постала правоснажна дана 11.11.1993. године, па да је тиме „отпала сметња за ваљаност оспореног уговора”; да тужилац током првостепеног поступка није извео нити један доказ у правцу доказивања „недостатка праве воље уговарача”, па да се примјеном правила о терету доказивања узима да није утврђено постојање разлога ништавости предметног уговора.

Овај (ревизиони) суд налази да при оцјени исказа стручног свједока др М. П. нижестепени судови губе из вида чињеницу да је сада пок. М. у вријеме закључења спорног уговора била у 79. години живота и општепознату чињеницу да је у то вријеме у БиХ био грађански рат на етничкој и вјерској основи. Општепозната је и чињеница да су људи у таквим условима доживљавали свакодневне стресне ситуације, посебно они који су остали као етничка мањина у одређеним срединама. У таквој ситуацији постојала је мала вјеројатност да стара и болесна лица издрже дужи период. А да је сада пок. М. била и стара и болесна, видљиво је и из чињенице да је спорни уговор, у који је извршен увид, овјерен код њене куће умјесто у суду, како је то иначе правило. Ту је и писмена констатација да је то учињено „обзиром на здравствено стање даваоца издржавања” (омашка је у ознаци - очигледно је требало да стоји „примаоца издржавања”). Ту је и чињеница да је у закључењу спорног уговора испољена необична журба, јер како другачије објаснити чињеницу да се то чини прије раскида истоврсног уговора којег је сада пок. М. раније закључила са А. Б., а потом чињеницу да се накнадно покреће поступак за раскид тога уговора подношењем тужбе Основном суду у Козарској Дубици дана 13.10.1993. године по туженом као пуномоћнику сада пок. М. и чињеницу да је по тој тужби већ 21.10.1993. године услиједила главна расправа код тога суда и пресуда бр. П-79/93 од 21.10.1993. године којом се тужбени захтјев усваја. У проведеном поступку извршен је увид у спис Основног суда у Козарској Дубици бр. П-79/03, из којег је све то видљиво уз чињеницу да је и главна расправа услиједила, а да никакве наредбе о њеном заказивању нема. Из списка предмета произлази да је М. Т. умрла 23.10.1993. године, дакле, два дана након доношења те пресуде.

Према одредбама члана 103. став 1. ЗОО, уговор који је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима ништав је ако циљ повријеђеног правила не упућује на неку другу санкцију или ако закон у одређеном случају не прописује нешто друго. А према одредбама члана 141. став 1. тога закона, ништав је и уговор који неко, користећи се стањем нужде или тешким материјалним стањем другог, његовим недовољним искуством,

лакомислености или зависности, уговори за себе или за неког трећег корист која је у очитом несразмјеру с оним што је он другом дао или учинио, или се обавезао дати или учинити.

Ако се имају у виду напријед истакнуте околности, посебно оне које су биле општепознате у вријеме закључења спорног уговора, следи да нижестепени судови нису имали у виду те законске одредбе у пуној мјери њиховог значења, те да је и чињенично стање због тога, у дијелу који се односи на спор о правној ваљаности тога уговора, погрешно утврђено.

Надаље, неспорна је чињеница да је у вријеме закључења предметног уговора туженом било познато да је сада пок. М. 1988. године истоврстан уговор закључила и са А. Б. из К. Д. и да је он још увијек био на снази. А из његовог садржаја произлази да А. Б. као давалац издржавања има према примаоцу издржавања истовјетне обавезе какве је преузео и тужени по спорном уговору и да сада пок. М. као накнаду за то даје А. Б. $\frac{1}{2}$ непокретности које су обухваћене и спорним уговором. У таквој ситуацији слиједи да је тужени био несавјестан приликом закључења тога уговора. С друге стране, чињеница да обавезе давалаца издржавања по тим уговорима нису подијелене и да према одредбама члана 120. став 1. тада важећег Закона о наслеђивању ("Службени лист СР БиХ", бр. 7/80) уговором о доживотном издржавању прималац издржавања отуђује своју имовину, спорни уговор такође чини ништвим, јер се већ отуђено имовина не може поновно отуђивати прије него буде враћена. Истина, другостепени суд налази да је правоснажношћу напријед поменути пресуде Основног суда у Козарској Дубици тај разлог ништвости отпао. Међутим, притом губи из вида одредбе члана 107. став 1. ЗОО, да ништав уговор не постаје правоваљан кад забрана или други узрок ништвости накнадно нестане.

Код таквог стања ствари, ревизија тужиоца се усваја у дијелу који се односи на тужбени захтјев за утврђење ништвости спорног уговора и брисање земљишно-књижног уписа који је на основу њега извршен, тако да се побијана пресуда у том дијелу, као и у дијелу који се односи на трошкове поступка, укида и предмет враћа Окружном суду у Бања Луци на поновни поступак на основу одредаба члана 250. став 2. ЗПП. Преостаје да се у поновљеном поступку, полазећи од правилне примјене материјалног права, отклоне и недостаци на плану правилног утврђења чињеничног стања и у том дијелу ове правне ствари донесе нова одлука.

У преосталом дијелу ревизија није основана.

Наиме, овај суд налази да би било преурањено, а и сувишно да се у овом поступку утврђује да непокретности које су били у својини сада пок. М., а којима је она дјелимично располагала и уговором који је закључила са А. Б., представљају њену заоставштину. Ту је и чињеница да у списима предмета бившег Основног суда Козарска Дубица бр. П-79/93 постоји приједлог А. Б. за понављање поступка окончао пресудом тога суда од 21.10.1993. године о којем није одлучено. С друге стране, у спорном уговору, у тачки V, стоји да је А. Б. сачинила и тестамент (о којем нема никаквих других података), па преостаје да се заоставштина пок. М., као и питање коме припада право наслеђа

на њој, расправи у ванпарничном (оставинском) поступку. Из истих разлога отпада и основаност тужбеног захтјева да се непокретности које су предмет спорног уговора у земљишној књизи евидентирају као својина тужиоца, као и захтјев да му их тужени преда у посјед.

Слиједи да су ти тужбени захтјеви правилно одбијени као неосновани и да у том дијелу побијане пресуде не постоји разлог због којег је ревизија изјављена. Како у проведеном поступку нема ни недостатака који би се односили на страначку способност и заступање странака, ревизија тужиоца се у том дијелу одбија као неоснована на основу члана 148. ЗПП.

Предсједник вијећа

Петар Бајић

За тачност отправка овјерава
Руководилац судске писарнице
Амила Подрашчић